अपठितगद्यांशः

Standard difficulty · 20 questions · 40 marks · Time: 38 minutes

Name: _____ Date: _____ Score: ____ / 40

Show your working for Sections B and C. Answers are on the last page — try every question first!

Section A — Choose the correct answer 8 × 1 = 8 marks

1. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

अस्माकं विद्यालये प्रतिवर्षं विज्ञानप्रदर्शनी भवति। अस्मिन् वर्षे अष्टादश छात्राः प्रदर्शन्यां भागं गृह्णन्ति। प्रवीणः सौरयन्त्रस्य प्रतिरूपं रचयति। सुधा जलशोधकं यन्त्रं दर्शयति। छात्राः स्वप्रतिरूपाणि उत्साहेन वर्णयन्ति। अभिभावकाः अपि प्रदर्शनीं द्रष्टुम् आगच्छन्ति। प्रधानाचार्यः सर्वाणि प्रतिरूपाणि ध्यानेन पश्यति। सः छात्राणां परिश्रमं प्रशंसति। अन्ते श्रेष्ठेभ्यः छात्रेभ्यः पुरस्काराः दीयन्ते। विज्ञानेन जीवनं सरलं भवति। अतः वयं रुच्या विज्ञानं पठामः।

एकपदेन उत्तरत (एक पद में उत्तर दीजिए): प्रधानाचार्यः प्रतिरूपाणि कथं पश्यति?

(a) परिश्रमम् **(b)** यन्त्रम् **(c)** पुरस्काराः **(d)** ध्यानेन

2. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

वृक्षाः अस्माकं मित्राणि सन्ति। ते अस्मभ्यं फलानि छायां शुद्धं वायुं च यच्छन्ति। प्रतिवर्षं वर्षाकाले अस्माकं विद्यालये वृक्षारोपणं भवति। अस्मिन् वर्षे छात्राः अष्टादश पादपान् रोपयन्ति। विनयः विद्यालयस्य उद्याने निम्बपादपं रोपयति। नेहा प्रतिदिनं पादपान् जलेन सिञ्चति। वृक्षाः भूमिक्षरणं वारयन्ति। अतः वृक्षाणां रक्षणम् अस्माकं कर्तव्यम् अस्ति।

अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं चिनुत (उचित शीर्षक चुनिए):

(a) वृक्षारोपणम् **(b)** स्वच्छतायाः लाभः

(c) विज्ञानप्रदर्शनी **(d)** पुस्तकालयस्य महत्त्वम्

3. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

ग्रीष्मावकाशे अनिलः स्वपरिवारेण सह ग्रामं गच्छति। तत्र तस्य पितामहः पितामही च वसतः। ग्रामस्य वातावरणं शान्तं शुद्धं च अस्ति। अनिलः प्रातः पितामहेन सह क्षेत्रं गच्छति। क्षेत्रे कृषकाः हलेन कर्षन्ति। सः नद्यां स्नाति वृक्षात् आम्राणि च चिनोति। पितामही रात्रौ तस्मै रोचकाः कथाः कथयति। एकादश दिनानि ग्रामे स्थित्वा सः नगरं प्रत्यागच्छति। ग्रामजीवनं तस्मै अतीव रोचते।

'कथयति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

(a) ग्रीष्मावकाशे **(b)** वातावरणम् **(c)** प्रातः **(d)** पितामही

4. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

स्वस्थं शरीरं सुखस्य मूलम् अस्ति। विनयः प्रतिदिनं प्रातः सार्ध-पञ्चवादने उत्तिष्ठति। सः स्वमित्रेण सह उद्यानं गच्छति। तत्र तौ उद्यानस्य नव परिक्रमाः कुरुतः। ततः तौ व्यायामं कुरुतः। व्यायामेन शरीरं बलवत् भवति मनः च प्रसन्नं भवति। विनयः पौष्टिकं भोजनं खादति बहु जलं च पिबति। सः रात्रौ शीघ्रं स्वपिति। अतः सः सर्वदा स्वस्थः तिष्ठति।

गद्यांशे 'विनयः' इति कर्तृपदस्य अन्वितं (अनुकूलं) क्रियापदं किम्?

(a) खादामि **(b)** खादन्ति **(c)** खादसि **(d)** खादति

5. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

जलं जीवनस्य आधारः अस्ति। जलेन विना कोऽपि जीवितुं न शक्नोति। अद्य बहुषु नगरेषु जलस्य अभावः वर्धते। अतः वयं जलं रक्षामः। मीना दन्तधावनसमये नलिकां पिदधाति। तस्याः पिता वर्षाजलस्य सङ्ग्रहं करोति। विद्यालये द्वादश छात्राः जलसंरक्षणस्य विषये नाटकं कुर्वन्ति। ते जनान् बोधयन्ति — जलं व्यर्थं मा कुरुत। स्वच्छं जलं सर्वेषां कृते आवश्यकम् अस्ति।

'बहुषु' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं किम्?

(a) जलस्य **(b)** मीना **(c)** नगरेषु **(d)** आवश्यकम्

6. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

अस्माकं विद्यालये एका नूतना सङ्गणककक्षा अस्ति। तत्र सप्तदश सङ्गणकानि सन्ति। प्रतिसप्ताहं वयं तत्र गच्छामः। शिक्षिका अस्मान् सङ्गणकस्य उपयोगं पाठयति। सा अतीव कुशला अस्ति। छात्राः सङ्गणके लेखं टङ्कयन्ति चित्राणि च रचयन्ति। तरुणः सङ्गणकेन गणितस्य प्रश्नान् समाधत्ते। अन्तर्जालेन वयं नूतनं ज्ञानं प्राप्नुमः। परन्तु शिक्षिका वदति यत् सङ्गणकस्य अतिप्रयोगः नेत्रेभ्यः हानिकरः भवति। अतः वयं सावधानाः भवामः।

'बोधम्' इति पदस्य पर्यायपदं गद्यांशात् चिनुत:

(a) ज्ञानम् **(b)** अन्तर्जालेन **(c)** सप्तदश **(d)** नूतनम्

7. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

अस्माकं विद्यालये एका नूतना सङ्गणककक्षा अस्ति। तत्र अष्टादश सङ्गणकानि सन्ति। प्रतिसप्ताहं वयं तत्र गच्छामः। शिक्षिका अस्मान् सङ्गणकस्य उपयोगं पाठयति। सा अतीव कुशला अस्ति। छात्राः सङ्गणके लेखं टङ्कयन्ति चित्राणि च रचयन्ति। अमितः सङ्गणकेन गणितस्य प्रश्नान् समाधत्ते। अन्तर्जालेन वयं नूतनं ज्ञानं प्राप्नुमः। परन्तु शिक्षिका वदति यत् सङ्गणकस्य अतिप्रयोगः नेत्रेभ्यः हानिकरः भवति। अतः वयं सावधानाः भवामः।

'पुरातनी' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशात् चिनुत:

(a) अन्तर्जालेन **(b)** नूतना **(c)** सावधानाः **(d)** छात्राः

8. विपरीत अर्थ वाले शब्दों को क्या कहते हैं?

(a) विलोमपदानि **(b)** क्रियापदानि **(c)** उपसर्गाः **(d)** विशेषणानि

Section B — Short answer 8 × 2 = 16 marks

9. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

ग्रीष्मावकाशे अनिलः स्वपरिवारेण सह ग्रामं गच्छति। तत्र तस्य पितामहः पितामही च वसतः। ग्रामस्य वातावरणं शान्तं शुद्धं च अस्ति। अनिलः प्रातः पितामहेन सह क्षेत्रं गच्छति। क्षेत्रे कृषकाः हलेन कर्षन्ति। सः नद्यां स्नाति वृक्षात् आम्राणि च चिनोति। पितामही रात्रौ तस्मै रोचकाः कथाः कथयति। नव दिनानि ग्रामे स्थित्वा सः नगरं प्रत्यागच्छति। ग्रामजीवनं तस्मै अतीव रोचते।

एकपदेन उत्तरत (एक पद में उत्तर दीजिए): अनिलः केन सह क्षेत्रं गच्छति?

---

10. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

अस्माकं विद्यालये प्रतिवर्षं विज्ञानप्रदर्शनी भवति। अस्मिन् वर्षे पञ्च छात्राः प्रदर्शन्यां भागं गृह्णन्ति। दीपकः सौरयन्त्रस्य प्रतिरूपं रचयति। प्रिया जलशोधकं यन्त्रं दर्शयति। छात्राः स्वप्रतिरूपाणि उत्साहेन वर्णयन्ति। अभिभावकाः अपि प्रदर्शनीं द्रष्टुम् आगच्छन्ति। प्रधानाचार्यः सर्वाणि प्रतिरूपाणि ध्यानेन पश्यति। सः छात्राणां परिश्रमं प्रशंसति। अन्ते श्रेष्ठेभ्यः छात्रेभ्यः पुरस्काराः दीयन्ते। विज्ञानेन जीवनं सरलं भवति। अतः वयं रुच्या विज्ञानं पठामः।

एकपदेन उत्तरत (एक पद में उत्तर दीजिए): कति छात्राः प्रदर्शन्यां भागं गृह्णन्ति?

---

11. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

वृक्षाः अस्माकं मित्राणि सन्ति। ते अस्मभ्यं फलानि छायां शुद्धं वायुं च यच्छन्ति। प्रतिवर्षं वर्षाकाले अस्माकं विद्यालये वृक्षारोपणं भवति। अस्मिन् वर्षे छात्राः सप्तदश पादपान् रोपयन्ति। प्रवीणः विद्यालयस्य उद्याने अशोकपादपं रोपयति। ममता प्रतिदिनं पादपान् जलेन सिञ्चति। वृक्षाः भूमिक्षरणं वारयन्ति। अतः वृक्षाणां रक्षणम् अस्माकं कर्तव्यम् अस्ति।

एकपदेन उत्तरत (एक पद में उत्तर दीजिए): कः उद्याने पादपं रोपयति?

---

12. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

स्वस्थं शरीरं सुखस्य मूलम् अस्ति। सुमितः प्रतिदिनं प्रातः सार्ध-पञ्चवादने उत्तिष्ठति। सः स्वमित्रेण सह उद्यानं गच्छति। तत्र तौ उद्यानस्य अष्ट परिक्रमाः कुरुतः। ततः तौ व्यायामं कुरुतः। व्यायामेन शरीरं बलवत् भवति मनः च प्रसन्नं भवति। सुमितः पौष्टिकं भोजनं खादति बहु जलं च पिबति। सः रात्रौ शीघ्रं स्वपिति। अतः सः सर्वदा स्वस्थः तिष्ठति।

पूर्णवाक्येन उत्तरत (पूरे वाक्य में उत्तर दीजिए): सः स्वमित्रेण सह कुत्र गच्छति?

---

13. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

जलं जीवनस्य आधारः अस्ति। जलेन विना कोऽपि जीवितुं न शक्नोति। अद्य बहुषु नगरेषु जलस्य अभावः वर्धते। अतः वयं जलं रक्षामः। ममता दन्तधावनसमये नलिकां पिदधाति। तस्याः पिता वर्षाजलस्य सङ्ग्रहं करोति। विद्यालये त्रयोदश छात्राः जलसंरक्षणस्य विषये नाटकं कुर्वन्ति। ते जनान् बोधयन्ति — जलं व्यर्थं मा कुरुत। स्वच्छं जलं सर्वेषां कृते आवश्यकम् अस्ति।

पूर्णवाक्येन उत्तरत (पूरे वाक्य में उत्तर दीजिए): सर्वेषां कृते किम् आवश्यकम् अस्ति?

---

14. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

स्वस्थं शरीरं सुखस्य मूलम् अस्ति। अरुणः प्रतिदिनं प्रातः सार्ध-पञ्चवादने उत्तिष्ठति। सः स्वमित्रेण सह उद्यानं गच्छति। तत्र तौ उद्यानस्य षट् परिक्रमाः कुरुतः। ततः तौ व्यायामं कुरुतः। व्यायामेन शरीरं बलवत् भवति मनः च प्रसन्नं भवति। अरुणः पौष्टिकं भोजनं खादति बहु जलं च पिबति। सः रात्रौ शीघ्रं स्वपिति। अतः सः सर्वदा स्वस्थः तिष्ठति।

गद्यांश में 'सः' सर्वनाम किस संज्ञा के स्थान पर आया है?

---

15. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

अस्माकं विद्यालये एका नूतना सङ्गणककक्षा अस्ति। तत्र सप्त सङ्गणकानि सन्ति। प्रतिसप्ताहं वयं तत्र गच्छामः। शिक्षिका अस्मान् सङ्गणकस्य उपयोगं पाठयति। सा अतीव कुशला अस्ति। छात्राः सङ्गणके लेखं टङ्कयन्ति चित्राणि च रचयन्ति। अरुणः सङ्गणकेन गणितस्य प्रश्नान् समाधत्ते। अन्तर्जालेन वयं नूतनं ज्ञानं प्राप्नुमः। परन्तु शिक्षिका वदति यत् सङ्गणकस्य अतिप्रयोगः नेत्रेभ्यः हानिकरः भवति। अतः वयं सावधानाः भवामः।

'अध्यापिका' इति पदस्य पर्यायपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत।

---

16. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

अस्माकं विद्यालये प्रतिवर्षं विज्ञानप्रदर्शनी भवति। अस्मिन् वर्षे पञ्चदश छात्राः प्रदर्शन्यां भागं गृह्णन्ति। अरुणः सौरयन्त्रस्य प्रतिरूपं रचयति। सीमा जलशोधकं यन्त्रं दर्शयति। छात्राः स्वप्रतिरूपाणि उत्साहेन वर्णयन्ति। अभिभावकाः अपि प्रदर्शनीं द्रष्टुम् आगच्छन्ति। प्रधानाचार्यः सर्वाणि प्रतिरूपाणि ध्यानेन पश्यति। सः छात्राणां परिश्रमं प्रशंसति। अन्ते श्रेष्ठेभ्यः छात्रेभ्यः पुरस्काराः दीयन्ते। विज्ञानेन जीवनं सरलं भवति। अतः वयं रुच्या विज्ञानं पठामः।

अस्य गद्यांशस्य कृते उचितं शीर्षकं लिखत।

Section C — Word problems 4 × 4 = 16 marks

17. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

जलं जीवनस्य आधारः अस्ति। जलेन विना कोऽपि जीवितुं न शक्नोति। अद्य बहुषु नगरेषु जलस्य अभावः वर्धते। अतः वयं जलं रक्षामः। नेहा दन्तधावनसमये नलिकां पिदधाति। तस्याः पिता वर्षाजलस्य सङ्ग्रहं करोति। विद्यालये द्वादश छात्राः जलसंरक्षणस्य विषये नाटकं कुर्वन्ति। ते जनान् बोधयन्ति — जलं व्यर्थं मा कुरुत। स्वच्छं जलं सर्वेषां कृते आवश्यकम् अस्ति।

(क) एकपदेन उत्तरत: (i) का दन्तधावनसमये नलिकां पिदधाति? (ii) जीवनस्य आधारः किम् अस्ति? (ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत: अद्य बहुषु नगरेषु किं वर्धते? (ग) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत। (घ) भाषिककार्यम्: (i) 'कुर्वन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्? (ii) 'मलिनम्' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत। (iii) 'बहुषु' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं किम्?

18. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

वृक्षाः अस्माकं मित्राणि सन्ति। ते अस्मभ्यं फलानि छायां शुद्धं वायुं च यच्छन्ति। प्रतिवर्षं वर्षाकाले अस्माकं विद्यालये वृक्षारोपणं भवति। अस्मिन् वर्षे छात्राः पञ्च पादपान् रोपयन्ति। अजयः विद्यालयस्य उद्याने आम्रपादपं रोपयति। सीमा प्रतिदिनं पादपान् जलेन सिञ्चति। वृक्षाः भूमिक्षरणं वारयन्ति। अतः वृक्षाणां रक्षणम् अस्माकं कर्तव्यम् अस्ति।

(क) एकपदेन उत्तरत: (i) का पादपान् जलेन सिञ्चति? (ii) वृक्षाः किं वारयन्ति? (ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत: वृक्षाः अस्मभ्यं किं यच्छन्ति? (ग) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत। (घ) भाषिककार्यम्: (i) 'रोपयन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्? (ii) 'अशुद्धम्' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत। (iii) 'शुद्धम्' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं किम्?

19. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

ग्रीष्मावकाशे प्रवीणः स्वपरिवारेण सह ग्रामं गच्छति। तत्र तस्य पितामहः पितामही च वसतः। ग्रामस्य वातावरणं शान्तं शुद्धं च अस्ति। प्रवीणः प्रातः पितामहेन सह क्षेत्रं गच्छति। क्षेत्रे कृषकाः हलेन कर्षन्ति। सः नद्यां स्नाति वृक्षात् आम्राणि च चिनोति। पितामही रात्रौ तस्मै रोचकाः कथाः कथयति। पञ्च दिनानि ग्रामे स्थित्वा सः नगरं प्रत्यागच्छति। ग्रामजीवनं तस्मै अतीव रोचते।

(क) एकपदेन उत्तरत: (i) प्रवीणः केन सह क्षेत्रं गच्छति? (ii) प्रवीणः कुत्र स्नाति? (ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत: किं तस्मै अतीव रोचते? (ग) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत। (घ) भाषिककार्यम्: (i) 'रोचते' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्? (ii) 'सायम्' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत। (iii) 'शान्तम्' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं किम्?

20. गद्यांश पढ़कर उत्तर दीजिए।

जलं जीवनस्य आधारः अस्ति। जलेन विना कोऽपि जीवितुं न शक्नोति। अद्य बहुषु नगरेषु जलस्य अभावः वर्धते। अतः वयं जलं रक्षामः। अनिता दन्तधावनसमये नलिकां पिदधाति। तस्याः पिता वर्षाजलस्य सङ्ग्रहं करोति। विद्यालये त्रयोदश छात्राः जलसंरक्षणस्य विषये नाटकं कुर्वन्ति। ते जनान् बोधयन्ति — जलं व्यर्थं मा कुरुत। स्वच्छं जलं सर्वेषां कृते आवश्यकम् अस्ति।

(क) एकपदेन उत्तरत: (i) बहुषु नगरेषु कस्य अभावः वर्धते? (ii) कः वर्षाजलस्य सङ्ग्रहं करोति? (ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत: अद्य बहुषु नगरेषु किं वर्धते? (ग) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत। (घ) भाषिककार्यम्: (i) 'करोति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्? (ii) 'मलिनम्' इति पदस्य विलोमपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत। (iii) 'बहुषु' इति विशेषणस्य विशेष्यपदं किम्?

Want another sheet on this chapter? In the Ambiful Worksheets app every sheet is new, with its answer key, and your child never gets the same question twice.
Scan the code to get the free app, or open **worksheets.ambiful.com/get**

Answer key

अपठितगद्यांशः · AW-10SK-APG-2026-V1 · For parents — fold back or tear off before handing the sheet to your child.

Q	Answer	Working
1	**(d) ध्यानेन**	—
2	**(a) वृक्षारोपणम्**	—
3	**(d) पितामही**	—
4	**(d) खादति**	विनयः: प्रथमपुरुष, एकवचन
5	**(c) नगरेषु**	—
6	**(a) ज्ञानम्**	—
7	**(b) नूतना**	—
8	**(a) विलोमपदानि**	—
9	**पितामहेन**	—
10	**पञ्च**	—
11	**प्रवीणः**	—
12	**सः स्वमित्रेण सह उद्यानं गच्छति।**	उत्तर गद्यांश के वाक्य से।
13	**स्वच्छं जलं सर्वेषां कृते आवश्यकम् अस्ति।**	उत्तर गद्यांश के वाक्य से।
14	**अरुणः**	—
15	**शिक्षिका**	—
16	**विज्ञानप्रदर्शनी**	कोई भी उचित शीर्षक जो मुख्य भाव बताए।
17	**(क) (i) नेहा (ii) जलम् (ख) अद्य बहुषु नगरेषु जलस्य अभावः वर्धते। (ग) जलसंरक्षणम् (घ) (i) छात्राः (ii) स्वच्छम् (iii) नगरेषु**	हर उत्तर गद्यांश पर आधारित हो।
18	**(क) (i) सीमा (ii) भूमिक्षरणम् (ख) ते अस्मभ्यं फलानि छायां शुद्धं वायुं च यच्छन्ति। (ग) वृक्षारोपणम् (घ) (i) छात्राः (ii) शुद्धम् (iii) वायुम्**	हर उत्तर गद्यांश पर आधारित हो।
19	**(क) (i) पितामहेन (ii) नद्याम् (ख) ग्रामजीवनं तस्मै अतीव रोचते। (ग) ग्रीष्मावकाशः (घ) (i) ग्रामजीवनम् (ii) प्रातः (iii) वातावरणम्**	हर उत्तर गद्यांश पर आधारित हो।
20	**(क) (i) जलस्य (ii) पिता (ख) अद्य बहुषु नगरेषु जलस्य अभावः वर्धते। (ग) जलसंरक्षणम् (घ) (i) पिता (ii) स्वच्छम् (iii) नगरेषु**	हर उत्तर गद्यांश पर आधारित हो।